

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.030504 «Економіка підприємства»
за освітньою програмою бакалавр
на тему: «**Розробка програм розвитку малого і середнього підприємництва в місті Одеса**»

Виконавець:

студентка ФЕУП

Здоровець Карина Валеріївна _____

Науковий керівник:

к.е.н, доцент

Клевцевич Наталія Анатоліївна _____

ОДЕСА – 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку України панує ринкова конкурентна економіка, яка заснована на великій кількості суб'єктів підприємництва, які конкурують між собою за кращі умови господарювання та реалізації своїх товарів і послуг. Конкуренція стимулює підприємців покращувати якість продукції, знижувати собівартість продукції задля зниження ціни реалізації, застосовувати новітні сучасні технології, рухати науково-технічний прогрес вперед. Основу всіх суб'єктів господарювання України складають малі та середні підприємства, адже вони складають понад 90 % серед усіх підприємств. Світова тенденція співпадає з українською, основу економічної системи у більшості країн світу складають саме малі та середні підприємства, їх частка зазвичай перевищує 80-90 %. Нині Україна знаходиться у нестабільній економічній та політичній ситуації, велика частка підприємств щороку стають збитковими. Через це Україна потребує ретельного аналізу існуючих проблем, реалізацію заходів щодо їх негайного вирішення і подальшого запобігання їх появи.

В Одесі на початок 2019 року частка малих і середніх підприємств становить 99,9 % від загальної кількості. Це вимагає ретельного вивчення специфіки малих і середніх фірм, особливостей їх роботи, виявлення сильних і слабких сторін, аналіз проблем, з якими вони стикаються в українських реаліях сьогодення. Існує необхідність допомоги і підтримки малому і середньому бізнесу з боку державних і місцевих органів влади.

Одеса – сучасне, прогресивне, привабливе місто, яке постійно розвивається. Зараз в Одесі діє «Програма розвитку малого і середнього підприємництва на 2019-2021 роки», що розроблена Департаментом економічного розвитку м. Одеси та затверджена Одеською міською радою. Програма містить ряд заходів, які спрямовані на вирішення головних проблем малого і середнього бізнесу в Одесі, однак наявні проблеми вимагають подальшого уточнення та вивчення, реалізацію нових шляхів їх вирішення.

Мета роботи – теоретичні та методологічні аспекти малого і середнього підприємництва в Одесі, програм розвитку підприємництва міста, а також надання пропозицій щодо їх удосконалення.

Для досягнення поставленої мети було поставлено наступні **завдання**:

- розглянути теоретичні основи підприємницької діяльності, виявити особливості малих і середніх підприємств;
- виявити сутність, різновиди і особливості запровадження програм розвитку малого і середнього підприємництва;
- проаналізувати сучасний стан малого і середнього підприємництва в Україні та в Одесі;
- надати характеристику державній та місцевій політиці у напрямі підтримки розвитку малого і середнього бізнесу;
- надати пропозиції щодо шляхів удосконалення наявних програм розвитку малого і середнього підприємництва, запропонувати заходи для їх покращення.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методологічних аспектів дослідження програм розвитку малого і середнього підприємництва в Одесі.

Об'єкт дослідження – обґрунтування шляхів удосконалення існуючих програм розвитку малого і середнього підприємництва в Одесі.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань при виконанні роботи були використані наступні методи: методи теоретичного узагальнення і порівняння (аналіз, синтез, індукція і дедукція) – для дослідження теоретичних аспектів проблеми, графічний метод – для відображення отриманих показників за допомогою графіків і діаграм, метод порівняння – для порівняння показників у різні роки, аналіз їх динаміки. Обробка даних здійснювалась з використанням пакету EXCEL для Windows.

Інформаційною базою дослідження слугували наукові публікації вітчизняних учених, нормативно-законодавчі акти України, місцеві та регіональні Програми розвитку підприємництва, навчальні посібники, звіти та аналітичні матеріали державних і місцевих органів влади.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (34 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 74 сторінок. Основний зміст викладено на 60 сторінках. Робота містить 6 таблиць, 10 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти підприємницької діяльності, малого і середнього підприємництва**» розглянуто теоретичні засади підприємницької діяльності, поняття малого і середнього підприємництва, методи та методики аналізу стану підприємницької діяльності, сутність, принципи розробки та цілі програм розвитку малого і середнього підприємництва, проаналізовано зарубіжний досвід регулювання малого і середнього бізнесу.

У другому розділі «**Аналіз програм розвитку малого і середнього підприємництва в місті Одеса**» проаналізовано сучасний стан малого і середнього підприємництва в Україні і Одесі, досліджується основний зміст, мета і напрямки роботи існуючих програм, стратегій, концепцій розвитку міста Одеси.

У третьому розділі «**Шляхи вдосконалення програм розвитку малого і середнього підприємництва в місті Одеса**» досліджується можливість використання зарубіжного досвіду розробок програм розвитку малого і середнього підприємництва і вирішення наявних проблем, проаналізовано недоліки і існуючі проблеми у реалізації програм розвитку малого і середнього підприємництва на державному і регіональному рівнях, а також надано пропозиції щодо покращення існуючих програм розвитку малого і середнього підприємництва, запропоновано заходи, які допоможуть вирішити проблеми у реалізації програм розвитку малих і середніх підприємств.

ВИСНОВКИ

У роботі досліджуються теоретичні, методичні, прикладні аспекти програм розвитку малого і середнього підприємництва в місті Одеса і зроблено наступні висновки:

1. Поняття підприємницької діяльності та підприємця постійно змінювалось та оновлювалось з плином часу, думки вчених відрізнялися одна від одної, надаючи підприємництву різних характеристик і пріоритетів. У Статті 1 Закону України «Про підприємництво» від 05.04.2015 зазначено наступне: «Підприємництво – це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством».
2. Основу економіки України складають малі та середні підприємства, які у 2019 році становлять більше 90 % усіх підприємств України. Головними перевагами таких підприємств є: створення нових робочих місць, посилення конкуренції на вільному конкурентному ринку, здатність до швидких змін і гнучкості у своїй діяльності. Разом і з тим, вони мають і свої недоліки: високий комерційний ризик, бо вкладаються особисті кошти, малі і середні підприємства не мають доступу до великих і значних науково-технічних програм, має місце і певне обмеження доступу до значних ресурсів і капіталу, вони найбільш чутливі і вразливі через економічні коливання і кризи тощо. Через це, малі і середні підприємства вимагають особливої уваги і підтримки з боку держави і державної регуляторної політики.
3. Програми розвитку малого і середнього підприємництва розробляються органами місцевого самоврядування, на основі Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» та інших. Програми відображають систему цілей, завдань, цільових показників і комплекс заходів для їхнього досягнення та реалізації. Метою Програм є створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього підприємництва, покращення економічного потенціалу міста, розвиток його конкурентоспроможності, розвиток пріоритетних галузей економіки, забезпечення зайнятості населення шляхом заохочення підприємців до розвитку їх діяльності.
4. Нині в Україні наявні такі проблеми малого і середнього підприємництва, які потребують вирішення: недостатня база фінансових, матеріальних, технічних, інвестиційних ресурсів; диспропорційність розвитку секторів економіки; відсутність сприятливого інвестиційного і підприємницького клімату, відтік молодого населення закордон; вузька спеціалізація малих підприємств; нестабільна економічна і політична ситуація в країні. Усі ці та інші проблеми обумовлюють необхідність державного та місцевого централізованого втручання та підтримки малого і середнього бізнесу.
5. Державна політика у сфері розвитку малого і середнього підприємництва має на меті створення сприятливих умов для розвитку малих і середніх підприємств, утворення привабливого інвестиційного і інноваційного клімату, здійснюється на основі принципів ефективності, раціональності державної

- підтримки, доступності її отримання, відкритості і прозорості державної політики тощо. Основними видами державної підтримки є: пряме фінансування, надання дотацій, субсидій, цільових кредитів, зменшення податкового зобов'язання, надання податкових пільг; організація конференцій, ярмарок, семінарів, конкурсів для інформаційного забезпечення підприємців та залучення іноземних інвестицій; розробка стратегій, концепцій та програм розвитку малого і середнього підприємництва тощо.
6. На сьогодні Програми розвитку малого і середнього підприємництва мають розпливчаті, неконкретні цілі їх запровадження, відсутні кількісні індикатори оцінки їх результативності та ефективності, строки завершення програм у зв'язку з передчасним досягнення запланованих цілей відсутні, через відсутність кількісного виміру очікуваних та реальних результатів. Програми, які розробляються на регіональних рівнях, є малоефективними через недостатність фінансування, обмеженість наданих ресурсів, недосконалість системи статистичних досліджень, низьку якість реалізації. Проведений аналіз існуючих програм підтримки розвитку малого і середнього підприємництва показав, що головними недоліками нині є: відсутність ретельного аналізу результатів, які були чи не були отримані по закінченню попередніх програм, зокрема немає оцінки ефективності реалізованих програм (порівняння бюджетних видатків з отриманим економічним і соціальним ефектом, аналіз впливу бюджетних коштів і запроваджених заходів на зміну в основних показниках розвитку малого і середнього бізнесу); відсутність конкретної і чіткої постановки проблеми, на яку спрямована програма; розпливчатість та неконкретність цілей, поставлених у програмі; неузгодженість у ланцюжку «проблема – ціль – завдання»; відсутність аналізу ефективності, а іноді і результативності у програмах тощо.
 7. На сьогодні в Одесі діють такі програми: «Програма розвитку малого і середнього підприємництва у місті Одесі на 2019-2021 роки», «Програма розвитку конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва в Одеській області на 2017-2020 роки», «Стратегії економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 року», які направлені на вирішення проблем малого і середнього бізнесу і створення усіх необхідних умов для його розвитку. Основними проблемами, з якими стикаються малі та середні підприємства України і Одеси, в тому числі, є: брак та гостра нестача фінансових, інвестиційних, інноваційних, інформаційних, матеріальних та інших ресурсів; обмеженість доступу до виходу на міжнародні світові ринки; складність у реалізації інноваційної складової діяльності підприємств, через дороговизну розробок або купівлі новітніх передових технологій.
 8. Для подолання проблем, пов'язаних з реалізацією запроваджуваних програм, для підвищення їх ефективності слід і в подальшому вдосконалювати методологію розробки Програм, з метою їх реалізації не як символічних загальних заходів, які спрямовані на підтримку системи, а не конкретно малого і середнього бізнесу, а як вагомих, значущих, масштабних, послідовних економічних заходів і дій, що принесуть реальний відчутний

конкретний економічний і соціальний ефект, який матиме кількісне визначення і індикатори, за допомогою яких можна визначити ефективність реалізованих програм. Для покращення регіональних Програм, для конкретизації запланованих завдань і цілей, для зниження розпливчатості у запроваджуваних заходах, зокрема у місті Одеса, слід розширити коло програмних дій.

Сьогодні Україна перебуває у край нестабільному економічному і політичному положенні, тож поступова обґрунтована державна і місцева політика є важливим елементом розвитку і розквіту нашої країни. Проблеми, із якими стикається малий і середній бізнес, потребують подальшого ретельного аналізу і вивчення, з метою запровадження нових інноваційних сучасних методів їх вирішення.

АНОТАЦІЯ

Здоровець К.В. «Розробка програм розвитку малого і середнього підприємництва в місті Одеса».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 6.030504 «Економіка підприємства». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти підприємництва, поняття і особливості малих і середніх підприємств, сутність, принципи та цілі програм розвитку малого і середнього підприємництва, досліджено зарубіжний досвід державної політики у сфері малих і середніх підприємств.

Проаналізовано сучасний стан малого і середнього бізнесу в Україні, зокрема в Одесі, виявлено його основні проблеми. Надано оцінку політиці державних і місцевих органів самоврядування у сфері розробок програм і концепцій розвитку малого і середнього бізнесу, їх мету, основні напрями роботи і заплановані заходи для вирішення наявних проблем, визначено основні проблеми у реалізації програм розвитку.

Досліджено можливість використання зарубіжного досвіду регулювання малого і середнього підприємництва, надано пропозиції щодо удосконалення існуючих програм розвитку малого і середнього підприємництва в Одесі та запропоновано шляхи вирішення актуальних проблем.

Ключові слова: підприємництво, малі і середні підприємства, розвиток, програма, стратегія, інноваційність, ефективність.

ANNOTATION

Zdorovets K. “Development of small and medium business development programs in Odesa city”.

The qualifying paper to receive the bachelor’s degree of 6.030504 “Business economics”. – Odessa National Economical University. – Odesa, 2019.

Theoretic aspects of entrepreneurship, conceptions and nuances of small and medium enterprises, the content, principles and goals of development of small and medium enterprises considered in the work. The foreign experience of the state policy in the area of small and medium enterprises has been researched.

The present state of small and medium businesses in Ukraine has been analyzed, particularly in Odesa, its main problems have been found. The policy of state and local councils on programs and conceptions of the development of small and medium businesses, their aims, main work streams and planned actions to solve existing problems have been qualified. The main problems of the accomplishment of the development programs have been determined.

The possibility of usage of the foreign experience to control small and medium enterprises has been researched. The recommendations to improve the present programs of the development of small and medium enterprises in Odesa have been given and the ways of solving the urgent problems have been proposed.

The main words: enterprise, small and medium enterprises, development, program, policy, innovation, efficiency.